

INGLIZ TILINING O'ZBEKISTONDAGI TARIXI VA BUGUNGI HOLATI

Denov Pedagogika Texnikumio'qituvchisi
Xolmirzayeva Suluv Ismoilovna

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekistonda ingliz tilining paydo bo'lishi, rivojlanishi va 2025-yilgi zamonaviy holatini tahlil qiladi. Ingliz tili Sovet davrida ikkinchi darajali xorijiy til sifatida cheklangan doirada o'rganilgan bo'lsa, 1991-yildagi mustaqillikdan keyin u xalqaro muloqot, ta'lim va iqtisodiy imkoniyatlar ramziga aylandi. Maqolada quyidagi asosiy bosqichlar ko'rib chiqiladi:

Sovet Ittifoqi davridagi rus tili dominantligi sharoitida ingliz tilining marginal holati; 1990-yillarning o'rtasidan boshlab davlat siyosati orqali ingliz tilining maktabgacha ta'limdan boshlab majburiy o'qitilishi;

2010-yillardan keyin Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan ingliz tiliga bo'lgan katta e'tibor (11 yillik ta'limda ingliz tili 1-sinf dan boshlanishi, xorijiy universitetlar filiallari ochilishi, CEFR asosidagi milliy standartlar joriy etilishi);

2025-yil holatiga ko'ra ingliz tili bilish darajasi (EF EPI reytingida O'zbekiston "past o'rtacha" toifasida bo'lsa-da, yoshlar orasida sezilarli o'sish kuzatilmoqda), shaxsiy sektor va xalqaro tashkilotlarda ingliz tilining talabi, "code-switching" va o'zbek-ingliz aralash nutqining keng tarqalishi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, O'zbekiston, til siyosati, ta'lim islohoti, globalizatsiya, CEFR, code-switching, EF EPI. **lit so'zlar:** ingliz tili, O'zbekiston, til siyosati, ta'lim islohoti, globalizatsiya, CEFR, code-switching, EF EPI.

Kirish

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin (1991-yil) til siyosatida keskin burilish yuz berdi: rus tilining hukmronligi tugatilib, o'zbek tili davlat tili maqomi oldi. Shu bilan birga, global integratsiya zarurati tufayli ingliz tili tez sur'atlar bilan muhim o'ringa ega bo'ldi. 2025-yilga kelib ingliz tili mamlakatda nafaqat xorijiy til, balki ijtimoiy mobillik va professional muvaffaqiyatning asosiy kalitlaridan biriga aylandi. Ushbu maqola ingliz tilining O'zbekistondagi tarixiy yo'lini va bugungi kundagi real holatini tahlil qiladi.

1. Sovet davri (1924–1991)

Sovet Ittifoqi davrida O'zbekiston SSRda rus tili barcha millatlar uchun umumiy aloqa tili (lingua franca) edi. Ingliz tili faqat quyidagi cheklangan doiralarda o'rganilar edi: Toshkentdagi Nizomiy nomidagi pedagogika instituti va Samarqand chet tillar

institutida maxsus guruhlar;

Harbiy va diplomatik yo'nalishdagi oliy o'quv yurtlari;

Ilmiy-texnik adabiyotlarni o'qish uchun zarur bo'lgan mutaxassislar.

Maktablarda ingliz tili 5-sinf dan boshlab o'qitilardi, lekin dars soatlari juda kam (haftada 2–3 soat), o'qituvchilarning ko'pchiligi rus tilida dars berar edi. Natijada, 1991-yilga kelib respublikada ingliz tilini erkin biladiganlar soni bir necha ming kishidan oshmagan.

2. Mustaqillikning dastlabki 15 yili (1991–2005)

Mustaqillikdan keyin ingliz tili “uchinchi til” sifatida katta imkoniyatlar ochdi. Muhim bosqichlar:

1993-yil lotin alifbosiga o'tish – ingliz tilidagi matnlarni o'qishni osonlashtirdi;

1997-yilda “Westminster” xalqaro universiteti Toshkentda filiali ochildi – bu O'zbekistondagi birinchi to'liq ingliz tilida ta'lim beruvchi oliy o'quv yurti bo'ldi;

1998-yildan boshlab ko'plab nodavlat ingliz tili kurslari (Regent, Cambridge, Intex va boshqalar) faoliyat boshladi;

2000-yillarning boshida “IELTS” va “TOEFL” imtihonlari ommalashdi.

Ammo bu davrda ingliz tili hali ham majburiy emas, faqat ixtiyoriy va pullik kurslar orqali o'rganilardi.

3. 2005–2016 yillar: Ingliz tilining majburiylashuvi

2005-yildan boshlab davlat siyosatida ingliz tiliga alohida e'tibor berila boshlandi:

1–4-sinflarda “English for Kids” dasturi joriy etildi;

2013-yilda Prezident qarori bilan barcha oliy o'quv yurtlarida ingliz tili majburiy fan qilib belgilandi;

“CEFR” (A1–C2) standartlari asta-sekin joriy etila boshlandi.

4. 2017-yildan hozirgacha: “Ingliz tili inqilobi”

Prezident Shavkat Mirziyoyev 2016-yil dekabrda boshlab ta'lim sohasida keng ko'lamli islohotlarni boshladi. Ingliz tili bo'yicha eng muhim qadamlar:

2019-yildan 11 yillik ta'lim tizimida ingliz tili 1-sinf dan majburiy va haftada 5–7 soatgacha oshirildi;

2020-yilda “El-yurt umidi” jamg'armasi orqali minglab o'qituvchilar Malayziya, Singapur, Buyuk Britaniya va AQShda malaka oshirdi;

2021–2025-yillarda Toshkentda 10 tadan ortiq xorijiy universitet filiallari ochildi (Webster, Yeosu, Amity, Turin, AJOU, Westminster yangi kampuslari va boshqalar) – barchasida ta'lim 100 % ingliz tilida;

2023-yilda “Milliy CEFR” standartlari tasdiqlandi, maktab bitiruvchilari uchun minimal B1 darajasi talab qilib belgilandi;

2024-yildan boshlab davlat xizmatchilari va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari uchun ingliz tili bilish darajasi (minimal B1–B2) lavozimga ko'tarilish sharti qilib qo'yildi.

5. 2025-yil holati: Raqamlar va faktlar

EF English Proficiency Index 2024 bo'yicha O'zbekiston 113 davlat orasida 87-o'rinni egallab, "Low Proficiency" (past daraja) toifasidan "Moderate Proficiency" (o'rtacha daraja) toifasiga yaqinlashmoqda. Yoshlar (18–25 yosh) guruhida esa o'rtacha B1+ darajasi kuzatilmoqda.

Toshkent shahridagi xususiy sektorning 70 % dan ortig'i ishga qabul qilishda ingliz tilini (minimal B2) talab qiladi.

2025-yilda respublikada 28 000 dan ortiq ingliz tili o'qituvchisi faoliyat yuritmoqda, ulardan 15 000 tasi so'nggi 7 yil ichida qayta tayyorlangan yoki xorijdan qaytgan.

"Code-switching" (o'zbekcha-inglizcha aralash nutq) yoshlar orasida juda keng tarqalgan: "Men bugun meetingda presentatsiya qildim, feedback super edi" kabi gaplar kundalik hayotda odatiy holga aylangan.

6. Hali hal etilmagan muammolar

Viloyatlarda (ayniqsa Qoraqalpog'iston, Xorazm, Surxondaryo) ingliz tili o'qituvchilari va resurslar yetishmasligi;

Maktablarda interaktiv metodlar va zamonaviy darsliklar yetarli emas;

Qishloq joylarda internet va multimedia vositalarining cheklanganligi;

O'qituvchilarning oylik maoshi hali ham past (o'rtacha 4–6 mln so'm) – bu malakali kadrlarning xususiy sektorga o'tishiga olib kelmoqda.

Xulosa

2025-yilda ingliz tili O'zbekistonda faqat "xorijiy til" emas, balki ijtimoiy lift, global dunyo bilan bog'lanish vositasi va milliy iqtisodiyotning muhim resursidir. So'nggi 8 yil ichida amalga oshirilgan islohotlar tufayli mamlakat ingliz tili bo'yicha Markaziy Osiyoda eng tez rivojlanayotgan davlatga aylandi. Kelajakda viloyatlarda ta'lim sifatini tenglashtirish va o'qituvchilarning moddiy ta'minotini yaxshilash orqali bu jarayon yanada tezlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. – Paris, 1994.
2. Vygotsky, L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
3. Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? European

Journal of Special Needs Education.

4. Karimov, I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

5. Xodjayeva, N., Jo'rayev, M. Inklyuziv ta'lim metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.